

16. Стычкова В. И. Формирование профессиональной мобильности студентов-логистов средствами иностранного языка: дис. ... к. пед. н.: 13.00.08 / Воен.-воздуш. акад. им. Н. Е. Жуковского. Самара, 2016. 176 с.

Iyevlyev O. M.

STRUCTURE OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL MOBILITY OF GRADUATES OF MAGISTRACY

Possibility of admission of applicants with basic non-pedagogical education to the master's degree in pedagogical specialty through cross-entry makes this form of training leading in the market of educational services. That is why formation of professional and pedagogical mobility of a graduate in the conditions of a magistracy, which determines the success of professional activity becomes actuality.

The article deals with the issues related to the definition of the structure of professional and pedagogical mobility of a graduate of the magistracy. Considering professional and pedagogical mobility it is possible to allocate its active and personal components. The active component determines the success of the graduate in the field of professional activity, which is associated mainly with the acquisition of professional competencies in a particular specialty. The personal component, as a rule, is not determined by professional activity. In the structure of professional and pedagogical mobility, such components (competencies) can be identified in this way: pedagogical (the ability to organize own professional activities and educational activities of students), professional (a set of special knowledge and skills that are determined predominantly by basic education, the ability to use them in professional activities), project (the ability to design professional and pedagogical activity, and educational and cognitive activity of students), psychological (the knowledge of the patterns of mental processes and states of personality, the ability to use this knowledge in the educational process); motivational (the installation for professional development, ability to know motivation for professional activity), reflexive (the ability to comprehend professional and personal capabilities), adaptive (the ability to adapt to the conditions of professional activity), creative (creative approach to the profession, the ability to master the creative ways in it).

Key words: professional mobility, professional and pedagogical mobility, social and professional mobility, active component of professional and pedagogical mobility, personal component of professional and pedagogical mobility, competence, magistracy, cross-entry.

Дата надходження статті: «14» лютого 2018 р.

УДК 37.377.6 / 215

Коваленко О. М.*

АНАЛІЗ ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті зроблено дефінітивний аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту. Проаналізовано наукові праці дослідників щодо формування категорійно-понятійного апарату дослідження. Визначено сутність понять «фахівець», «кваліфікований робітник», «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутнього фахівця залізничного транспорту». Установлено, що більшість із цих понять мають однозначне трактування, але в контексті залізничної освіти набувають більш вузького та специфічного значення. Поняття «фахівець» найчастіше використовується для тих осіб, які здобули вищу освіту; ті ж, хто здобув професійно-технічну освіту, як правило, називаються кваліфікованими робітниками. Проте такий розподіл є не зовсім коректним для залізничної галузі. Зроблено висновок, що фахівцем може називатися людина, яка отримала знання в певній галузі та володіє відповідними навичками, що підтверджується

*© Коваленко О. М.

кваліфікацією в офіційному документі (дипломі, свідоцтві тощо). Зокрема, поняття «фахівець» у галузі залізничного транспорту стосується не тільки осіб, які здобули вищу освіту в навчальних закладах будь-якого рівня акредитації, а також охоплює представників робітничих професій та технічних службовців, які задіяні на роботах з керування складними технічними комплексами чи їх обслуговування. Сформульовано дефініцію «професійна підготовка майбутнього фахівця залізничного транспорту»: це складний, комплексний процес, що передбачає засвоєння великої кількості професійних знань, умінь та навичок, у тому числі вузькоспеціалізованих та суміжних, розвиток та вдосконалення особистісних якостей майбутнього фахівця, який має на меті забезпечення його конкурентоспроможності на сучасному вітчизняному та світовому ринку праці.

Ключові слова: залізничний транспорт, фахівець, кваліфікований робітник, підготовка, професійна підготовка, професійна підготовка майбутнього фахівця залізничного транспорту.

Залізничний транспорт є невід'ємною складовою економіки України. Підвищення рівня професійних знань та вмінь майбутніх фахівців-залізничників потребує постійної уваги як з боку системи освіти, так й з боку Укрзалізниці. Тільки в тандемі з промисловими підприємствами і підприємствами залізниці освітня система може розробити ефективну програму професійної підготовки, яка буде відповідати зростаючим техніко-технологічним вимогам до сучасного транспорту та рівнем якості навчання в різних галузевих закладах освіти.

У зв'язку з тим, що вимоги до кваліфікації та професіоналізму фахівців постійно змінюються та підвищуються, у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [17] наголошено, що професійна освіта має забезпечити підготовку творчого, професійно обізнаного, здатного критично мислити фахівця. Це може бути реалізоване тільки завдяки вдосконаленню освітніх програм та методики навчання для професійної підготовки фахівців залізничного транспорту.

Загальні вимоги до фахівців визначені в законах України «Про вищу освіту» (2014) [5], у Національній рамці кваліфікацій [10], проекті Закону України «Про професійну освіту» [11], які зазначають, що фахівець, окрім професійних навичок, повинен мати здатність критично оцінювати й прогнозувати політичні, економічні, екологічні, культурні та інші явища на основі відповідного рівня знань, ефективно спілкуватися та взаємодіяти, у тому числі засобами інформаційних технологій, розуміти вплив зовнішнього середовища на діяльність організацій, підприємств, а також розуміти внутрішню й зовнішню політику держави, знати її історію та специфіку розвитку, знати та використовувати законодавчі норми тощо [5].

У процесі підготовки фахівців залізничного транспорту повинні бути враховані не тільки освітні стандарти та кваліфікаційні вимоги, але й стратегічні напрями розвитку залізничного транспорту України, що сприятиме вдосконаленню та поліпшенню підготовки майбутніх фахівців-залізничників. Складаючи програми підготовки майбутніх фахівців, установлюючи кваліфікаційні вимоги, слід звернути увагу на такі державні документи, які окреслюють основні напрямки розвитку залізничної галузі: Концепція реформування залізничного транспорту України [6], Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року [15] та інші, що є необхідним джерелом інформації для більш ґрунтовної, сучасної та кваліфікованої підготовки фахівців залізничного транспорту.

У вітчизняній науковій думці проблема дослідження підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту набуває все більшої актуальності. За таких умов важливим є звернення до категорійно-понятійного апарату професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Передусім зазначимо, що багато провідних дослідників (І. Агієнко, А. Бабичкова, С. Богатчук, А. Веселова, В. Виргинський, І. Гурій, В. Кізченко, С. Кульчицький, М. Лисковський, Е. Луценко, М. Пузанова, І. Складенко, В. Сологубова, Г. Терещенко,

Ф. Ткаченко, О. Хомуляк, Т. Шаргун та ін.) зверталися до проблеми підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту та розглядали цей процес у різних контекстах.

Зокрема, С. Богатчук аналізує підготовку кадрів залізничників в Україні в другій половині XIX – на початку XX століття. І. Складенко досліджує становлення та розвиток закладів освіти Міністерства шляхів сполучення в 20-60 роках XX століття. О. Хомуляк характеризує професійну підготовку помічника машиніста локомотивів. Т. Шаргун замається проблемами підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в Україні (XIX – на початку XX століття). Усі вищезазвані вчені тією чи іншою мірою трактували у своїх роботах різні поняття, дотичні до професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Мета статті – здійснити аналіз понятійно-категорійного апарату професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Передусім розглянемо сутність понять «фахівець» та «кваліфікований робітник».

Аналіз сутності поняття «фахівець» показав, що воно має широкий спектр значень, які залежать від сфери використання поняття. У загальному сенсі фахівець – це людина, що володіє спеціальними знаннями й навичками в будь-якій галузі, що має спеціальність; людина, що добре знає будь-що, майстер своєї справи [16, с. 186].

У словниках української мови «фахівець» має наступне визначення: той, хто досконало володіє якимсь фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо; спеціаліст [2, с. 1530].

Словник іншомовних слів пропонує розуміти поняття «фахівець» як людину, яка володіє фаховими (спеціальними) знаннями та навичками в якій-небудь галузі (сфері) виробництва, науки, техніки, мистецтва тощо та яка має фах (спеціальність) [12, с. 478].

Згідно з «Соціолого-педагогічним словником», поняття «фахівець» має декілька визначень: а) працівник, що отримав підготовку до обраного ним виду трудової діяльності в професійному навчальному закладі; б) у соціальній статистиці – працівник переважно розумової кваліфікованої праці, який закінчив вищий чи середній спеціальний навчальний заклад; в) у соціологічній літературі – працівник, професійно зайнятий кваліфікованою розумовою працею, що потребує вищої чи середньої фахової освіти [14, с. 285].

Поняття «фахівець» найчастіше використовується для тих осіб, які здобули вищу освіту; ті ж, хто здобув професійно-технічну освіту, як правило, називаються кваліфікованими робітниками. Проте такий розподіл є не зовсім коректним для залізничної галузі.

Поняття «кваліфікований робітник», як наголошує у своєму дослідженні О. Микитенко, характеризує освітньо-кваліфікаційний рівень робітника, який на основі повної або базової загальної середньої освіти здобув спеціальні уміння та знання, має відповідний досвід їх застосування для вирішення професійних завдань у певній галузі народного господарства [7, с. 25].

С. Батишев до груп професій кваліфікованої праці (тобто кваліфікованих робітників) відносить професії з механізованою, частково автоматизованою та ручною працею, які не пов'язані з підвищеною напруженістю та відповідальністю. Дослідник додає, що за ступенем складності (змістом) праці це професії складної праці [1, с. 33].

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що особи, які задіяні в управлінні, керуванні, обслуговуванні, ремонті та моніторингу в залізничній галузі, не є кваліфікованими робітниками в узагальненому розумінні, тому що їхній трудовий процес має підвищену напруженість і відповідальність та відноситься до найвищого класу та ступеня за факторами «важкість» або «напруженість» трудового процесу – 3 клас, 3 ступінь (особливо важка або особливо напружена праця).

Напруженість праці – характеристика трудового процесу, що відображає навантаження переважно на центральну нервову систему, органи чуттів, емоційну сферу

працівника. До показників, що характеризують напруженість праці, належать інтелектуальні, сенсорні, емоційні навантаження, ступінь монотонності навантажень, режим роботи. Додаток 15 до Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу» містить інформацію, яка дозволяє відносити залізничників до осіб із напруженими або важкими умовами праці, а саме: вирішення складних завдань із вибором за алгоритмом (робота за серією інструкцій); відповідальність за функціональну якість кінцевої продукції, роботи, завдання; неправильні рішення в процесі роботи можуть призвести до пошкодження обладнання, зупинки технологічного процесу, можливої небезпеки для життя; тризмінна робота (з роботою в нічну зміну) або нерегулярна змінність із роботою в нічний час, робота виключно в нічну зміну [3]. Ці показники, а також визначення, наведені вище, дають підставу уважати осіб, які працюють на залізничному транспорті, не кваліфікованими робітниками, а фахівцями робітничих професій.

До того ж, у Класифікаторі професій України в розділі № 3 «Фахівці» вміщено професії, що вимагають знань в одній чи більше галузях природознавчих, технічних і гуманітарних наук. Професійні завдання фахівців полягають у виконанні спеціальних робіт, пов'язаних із такими професіями, яким відповідає кваліфікація за дипломом чи іншим відповідним документом: молодшого бакалавра (раніше молодшого спеціаліста), бакалавра; спеціаліста, що проходить післядипломну підготовку (стажування, інтернатуру, клінічну ординатуру тощо); спеціаліста (на роботах із керування складними технічними комплексами чи їх обслуговування) [8].

Ці характеристики також дають підставу стверджувати, що люди, професії яких пов'язані з керуванням, управлінням, обслуговуванням, ремонтом та моніторингом залізничного транспорту мають називатися фахівцями або фахівцями робітничої професії.

Отже, фахівцем може називатися людина, яка отримала знання в певній галузі та володіє відповідними навичками, що підтверджується кваліфікацією в офіційному документі (дипломі, свідоцтві тощо). Поняття «фахівець», стосується не тільки осіб, які здобули вищу освіту в навчальних закладах будь-якого рівня акредитації, а також охоплює представників робітничих професій та технічних службовців, які задіяні на роботах із керування складними технічними комплексами чи їх обслуговування.

Зокрема, у довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників (випуск 66 «Залізничний транспорт і метрополітен») до загальних вимог до обсягу знань відповідно до розділу «Повинен знати» для всіх категорій працівників визначено знання таких документів: Закон України «Про залізничний транспорт»; схема залізниць України; Правила технічної експлуатації залізниць (метрополітенів) України, Інструкція з руху поїздів і маневрової роботи на залізницях (метрополітенах) України, Інструкція з сигналізації на залізницях (метрополітенів) України в повному обсязі або в межах своїх обов'язків, перспективи й тенденції технологічного, економічного й соціального розвитку галузі; Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту; основи організації праці й управління виробництвом; основи трудового законодавства; Положення про робочий час і час відпочинку працівників залізничного транспорту; Положення про оплату праці; Правила внутрішнього трудового розпорядку, виробничої санітарії, цивільного захисту; правила та норми з охорони праці, електробезпеки та ін. Обсяг знань відповідних вимог Правил технічної експлуатації залізниць (метрополітенів) України, Інструкції з руху поїздів і маневрової роботи на залізницях (метрополітенах) України, Інструкції з сигналізації на залізницях (метрополітенах) України в повному обсязі або в межах своїх обов'язків для кожної посади (професії) встановлюється Міністерством інфраструктури [4].

З урахуванням вищезазначених вимог необхідним для роботи обсягом знань, рівнем складності та напруженості праці, можна зробити висновок, що особи,

які безпосередньо займаються управлінням, керуванням, обслуговуванням, ремонтом та моніторингом у залізничній галузі, є фахівцями.

Також у вищезгаданому Довіднику зазначено вимоги щодо присвоєння й підвищення кваліфікаційних розрядів (категорій) за професією за результатами кваліфікаційної атестації відповідно до оволодіння особою певним обсягом знань та навиків у виконанні робіт у закладі освіти або на виробництві чи у сфері надання послуг, а також щодо організації навчального процесу та професійної підготовки в закладах освіти, які готують працівників за професіями відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів [4].

Знання, навички та вміння набуваються фахівцем у процесі підготовки в закладах освіти відповідно до обраного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Щодо поняття «підготовка», то словникові джерела визначають та характеризують його як дію зі значенням «підготувати», а також запас знань, навичок, досвід, набуті в процесі навчання, практичної діяльності [2, с. 767].

У «Термінологічному словнику з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти» підготовка трактується як різновид організованої (формальної та неформальної) освіти для досягнення визначених у дослідницькій, освітній або навчальній програмі цілей навчання, що ведуть до набуття або вдосконалення кваліфікації [16, с. 134].

Термін «професійна підготовка» в «Педагогічному словнику» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [9, с. 382].

В енциклопедії професійної освіти поняття «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечує можливість успішної роботи з певної професії. Залежно від рівня кваліфікації й складності фаху, який освоюється, професійна підготовка включає в себе вищу, середню спеціальну або нижчу (професійно-технічну) освіту [19, с. 390].

Як бачимо, лексикографічні джерела трактують це поняття майже однозначно та синонімічно.

Чимало визначень терміну «професійна підготовка» містять наукові дослідження сучасних учених.

Зокрема, Т. Шаргун у своїй монографії «Підготовка майбутніх фахівців залізничного транспорту в Україні (XIX – на початку XX століття)» зазначає, що професійна підготовка – це процес і результат діяльності, спрямованої на оволодіння певним запасом професійних знань, умінь і навичок, а також якостей особистості, необхідних для успішного виконання професійної діяльності [18, с. 65]. Учена пише, що професійна діяльність фахівців переважної більшості спеціальностей, що працюють у галузі залізничного транспорту, має складний, інтегрований характер, поєднуючи розумові та фізичні виробничі функції, і низку особливостей, зумовлених соціально-економічними та науково-технічними тенденціями. Вона вважає, що підготовка висококваліфікованих фахівців для залізничного транспорту вимагає узгодженості знань, що стосуються техніки, технології та економіки сучасного виробництва [там само, с. 70-71].

О. Микитенко в дисертаційному дослідженні «Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітників для легкої промисловості в технічних училищах України (1954-1984 рр.)» трактує професійну підготовку як комплекс професійних знань, умінь і навичок із суміжних або споріднених видів трудової діяльності в межах певного виробництва чи групи споріднених виробництв конкретної галузі промисловості [7, с. 25].

Ураховуючи вищезазначене, «професійну підготовку майбутнього фахівця

залізничного транспорту» можна трактувати як складний, комплексний процес, що передбачає засвоєння великої кількості професійних знань, умінь та навичок, у тому числі вузькоспеціалізованих та суміжних, розвиток та вдосконалення особистісних якостей майбутнього фахівця, який має на меті забезпечення його конкурентоспроможності на сучасному вітчизняному та світовому ринку праці.

Таким чином, на основі аналізу наукових робіт провідних дослідників щодо формування понятійно-категорійного апарату дослідження, визначено сутність понять «фахівець», «кваліфікований робітник», «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутнього фахівця залізничного транспорту». Установлено, що більшість із цих понять мають однозначне трактування, але в контексті залізничної освіти набувають більш вузького та специфічного значення.

Предметом подальшого наукового пошуку може стати дослідження нормативно-правової бази залізничної освіти в закладах освіти України досліджуваного періоду.

Література:

1. Батышев С. Я. Актуальные проблемы подготовки рабочих высокой квалификации. М.: Педагогика, 1979. 223 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпін: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Державні санітарні норми та правила «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу» 08.04.2014 № 248. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14>.
4. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників (ДКХП): затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29 грудня 2004 р. № 336. Вип. 66. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN11827.html.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Концепція Державної програми реформування залізничного транспорту України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/651-2006-%D1%80>.
7. Микитенко О. С. Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітників для легкої промисловості у технічних училищах України (1954-1984 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2016. 296 с.
8. Національний класифікатор України. Класифікатор професій: ДК 003:2010: чинний з 01.11.2010 р. затв. наказом Держспоживстандарту України 28 липня 2010 р. № 327. URL: <http://kodeksy.com.ua/buh/kp.htm>.
9. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. К.: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
10. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12>.
11. Проект Закону України «Про професійну освіту. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=60075&pf35401=400443>.
12. Словарь иностранных слов / под ред. Ф. Н. Петрова. М.: Русский язык, 1989. 624 с.
13. Словник української мови: в 11 томах. URL: <http://sum.in.ua/>.
14. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. К.: «ЕкОб», 2004. 304 с.
15. Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1555-2009-%D1%80>.
16. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляховський [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової. К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.
17. Указ Президента України Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
18. Шаргун Т. О. Підготовка майбутніх фахівців залізничного транспорту в Україні (XIX – на початку XX століття): монографія / Львів: СПОЛОМ, 2017. 448 с.
19. Энциклопедия профессионального образования: в 3-х т. / под ред. С. Я. Батышева. М.: АПО, 1999. 448 с.

Kovalenko O. M.

THE ANALYSIS OF CONCEPTUAL AND CATEGORICAL FRAMEWORK FOR FUTURE RAILWAY TRANSPORT SPECIALISTS TRAINING IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

The article deals with the definitive analysis of future railway specialists training in educational institutions of Ukraine. The author analyses the works of well-known researches to form a framework of categories and concepts of the given research. The author defines such concepts as «railway transport», «specialist», «railway transport specialist», «trades specialist», «training», «professional training», «training for future railway transport specialists». The article shows that a lot of these concepts have a common definition, but in the railway branch, it can be handled differently gaining specific and highly specialized meaning. The article tells that as usual a specialist is a person with a higher education but in the railway industry a notion specialist requires another approach. The notion «specialist» does not only mean a person with basic higher education but a person who graduates from a vocational school or technical college, gaining occupational skills and knowledge and having a job with a high level of risks and responsibility. Analysing different official recourse the author comes to conclusion that a «railway transport specialist», referring to the kind of the description given above, can be a person even not having a basic higher education but it covers technical workers and trades specialists as well as those operating complex mechanisms. The author formulates the following definition in the article: training for future railway transport specialists is a complex process that includes the teaching of students and gaining all necessary general, highly specialized and professional skills and knowledge, developing of their personal qualities and providing them a competitive place in the modern domestic and global labour market.

Key words: railway transport, specialist, railway transport specialist, trades specialist, training, professional training, training for future railway transport specialists.

Дата надходження статті: «11» лютого 2018 р.

УДК 005.56:378.147

Kovalska N. M., Bohadorova L. M., Kovalova K. I.*

COACHING AS A COMPONENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER SCHOOL

The article deals with a new style of human resources management – educational coaching, which technologies help to mobilize the internal capabilities and potential of education employees and to improve continuously their professionalism and qualification, to increase the level of their competitiveness, to ensure the development of competence and to encourage using an innovative approach in their professional activity.

The article outlines the main ideas of the concept of educational coaching, which is a human development as a priority issue in education; the disclosure of a human potential for its maximum use; helping students to develop competences and study; the synthesis of elements of coaching to accelerate the desired changes in the results of the professional development of a scientific-pedagogical employee.

The article determines the regularities such as the activation of natural mechanisms of the development of a controlled system, where the coach directs his actions at the client's development; a coherent convergence of different by origin processes on the basis of the dialogic adaptation of the interacting parties; the dependence of the adaptive nature of management on the realism of its purpose; inter-adaptation of the managing and controlled subsystems and a monitoring support of the interaction of these systems, their reflexive development; the dependence of the effectiveness increase of the adaptive management from the completeness of usage of its scientific basis.

The article outlines the principles of educational coaching, awareness and responsibility, the absence of expert position and a stage-by-stage development, a hierarchy of development

*© Kovalska N. M., Bohadorova L. M., Kovalova K. I.